

садржинске обраде су веће и од велике важности. У каталогизацији морају да се поштују стриктна правила: у свим случајевима коришћене су нормативне базе Националне библиотеке. У колико се појави неки израз кога нема у нормативној бази, може бити коришћен али мора бити увршћен и у нормативну базу.

Трећи задатак - Развој дизајна, корисничких интерфејса и индекса

Сарадници су обучавани индивидуално у складу са њиховим знањем и искуством. Радили су у паровима. Један од њих је одговоран за селекцију извора, стварање иницијалног записа у бази података и за каснију проверу веза. Други је стручњак за каталогизацију или треба да буде обучен за каталогизацију. Ово није најбоље решење зато што каталожка обрада материјала мора да се уради два пута, али каталогизација сама по себи захтева велику професионалност.

Сва питања у вези са трећим задатком су у процесу разматрања. Портал ће бити посебан део *UIG* а представља се помоћу графике и корисничког интерфејса. *LIS* порталу ће бити могућ приступ преко *UIG* и директно. На екрану *UIG* корисник ће моћи да изабере један или више портала. Тематски портали су приказани по категоријама на најопштијем нивоу у некој врсти општег прегледа. Корисник може да крстари или да тражећи неки одређени појам директно уђе у предметни портал. За то су доступни сви појмови који су коришћени у садржинској обради. Исписи библиографских података су једноставни за почетак, али ће бити проширени у зависности од потреба корисника. Претпоставља се да ће резултат претраживања бити и неки документи у пуном тексту. Корисници у сваком случају могу да добију библиографски податак документа који је извор у папирном облику.

**Софија Којевић, дипл. библ.
УБСМ, Београд**

НЕТ ГЕНЕРАЦИЈА И БУДУЋНОСТ БИБЛИОТЕКА

(NET GENERACIJA IN PRINODNOST KNJIZNIC)

На 14. COBISS конференцији одржаној у Марибору, мр Франци Пивец (mr Franci Pivec), аутор рада "Нет генерација и будућност библиотека", бавио се питањима захтева и потреба младе генерације везаних за коришћење библиотека, и неопходност прилагођавања библиотека и библиотекарских тим потребама.

"Нет" генерација подразумева популацију младих људи рођених после 1982. године а од претходних генерација се разликује првенствено по томе што расте уз персоналне рачунаре и интернет. То са собом носи и чињеницу да је њихов однос према технологији "органски" - јер је схватају као саставни део животног окружења, недељив и неодвојив од школа и библиотека. Значајне институције, а то се посебно односи на школе, избегавају да се суоче са различитошћу "нет" генерације и зато се све већи број младих људи окреће новим начинима учења које им омогућава рачунарска мрежа. Ако школство не прихвата и не схвата овај социјално-технолошки контекст "нет" генерације, библиотеке не смеју да се воде његовим примером, већ се морају поставити на страну ове генерације. За узврат ће добити моћног заговорника иновационих процеса у библиотекарству и вероватног носиоца "ренесансе" библиотека у времену које долази.

Долазак "нет" генерације

Крајем јуна 2005. године, у Будимпешти је одржан састанак неколицине водећих људи из области информационе индустрије са групом одабраних младих људи из целог света са циљем да заједно оцене и одмере сценарио за будућност. Лув Вогелер, програмски руководилац, пошао је од претпоставке да би данашњи научници најмање 20 пута мењали област интресовања и поље деловања. Том Остин из Gratner Group упозо-

рио је на нов моменат одвајања "колективне интелигенције" коју треба црпети из организације знања. Волфганг Еберман, руководилац Microsoft Europe закључио је да млади дају предност равнотежи између успешне пословне каријере и квалитета живота, чему се информациона индустрија мора што пре прилагодити. Ко су ти млади људи за које се информациона индустрија толико занима? Одговор је да су то они исти који су рођени истовремено са РС-јевима и касније, и који су рачунаре почели да употребљавају са пет година, у пубертету су редовно користили интернет, да би са 18 година њих 96% живело "online". Данас деца од шесте године па надаље, у просеку дневно проведу испред екрана два сата, што је по правилу више него што проведу играјући се напољу или читајући. Већину информација добијају у дигиталном облику, при чему користе више медија. После 18. године опсег коришћења се знатно повећава без значајних разлика у односу на пол, етничко или социјално порекло. Млади људи користе интернет као образовно средство, али га ипак не доводе у везу са школом. Марк Пренски, који је "нет" генерацији највише истраживао, утврдио је да њен начин размишљања није линеаран. Наглашене особине ове генерације су: способност прикупљања визуелних обавештења, комбиновање физичког и виртуелног простора, истраживачки дух, краткорочна концентрација и брзо мењање тема.

Реалност информационих технологија

Припадници "нет" генерације прихватају технологију интуитивно, без приручника и непрекидно су "на вези". Отворени су за различитост и узајамност и не боје се непознатог и страног. Њима је интернет неопходан за живот и користе га за социјализацију. За њих није одлучујуће "знати шта", већ "знати где". Нет генерација је друштвена, отворена за сарадњу, отвореног ума, талентована, оптимистична и усмерена ка новим достигнућима, и зато библиотеке морају да буду свесне да за њу морају да омогуће нове технологије. Ова генерација од библиотека, као и од школе, очекује висок степен интероперабилности и персонализације што под-

разумева неопходност да и професори и библиотекари морају да овладају новим технологијама.

Анкетирање младих у узрасту од 18-24 године, показало је да 80% њих добро познаје библиотечки информациони систем, али му је само 20% дало предност над уобичајеним начинима истраживања. Да би сазнао које су, по мишљењу припадника "нет" генерације, главне предности употребе информационих технологија, аутор рада користио је податке до којих је дошао Даглас Хавелка: већи учинак рада, нове могућности учења, побољшана комуникација, квалитетнији живот, уштеда времена. На основу тих података донео је закључак о смерницама за технолошки развој библиотеке који би корисницима морао да гарантује:

- структурирање неструктурираних података,
- увођење дистрибуиране програмске опреме утемељене на компонентама,
- кретање у смеру отварања,
- међусобну јаку повезаност са околином тј. недељивост од глобалне "инфосфере",
- универзалну доступност информацијама.

Искуство Словеније

Словенија се налази високо на европској лествици по опремљености школа и њиховог прикључења на интернет. Према подацима, интернет користи 39% ученика основних школа, 62% средњошколаца и 91% студентата. Што се тиче коришћења рачунара у школама, ситуација је потпуно другачија (6%, 25%, 67%) јер се у већини школа рачунари и даље "држе под кључем". Такве школе и даље одступају од своје кључне улоге премошћавања дигиталног раскорака јер многи немају могућност за приступ интернету од куће из следећих разлога:

- доступ од куће је прескуп,
- немогућност куповине рачунара,
- премало садржаја на словеначком језику,
- недостатак интересовања.

Аутор истиче да нема ниједног разлога због кога се у Словенији у школама не би могао применити модел предавања који предлаже Малколм Браун. Према овом моделу, предавање се одржава у учионици умреженој на интернет, која је опремљена са два екрана:

на једном се репродукује градиво, а на другом појединачна комуникација са ученицима. Он даље истиче да је социјално-технолошки контекст доминанта нове школе и из њега проистичу сви други процеси. За традиционалну школу, као и за библиотеке, везане су особине статичности, линеарности, логичне прогресије и неопходност личне прилагодљивости. "Нове" школе и библиотеке, засноване на социјално-технолошком концепту, потпуно је другачији и подразумева сталне промене, прилагодљиве структуре, активно учествовање, динамичну конфигурацију. За разлику од традиционалног, трансмисијског начина учења, "нет" генерација тежи ка конструктивистичком, које се темељи на контекстуалности, активности и социјалној интеракцији.

"Нет" генерација и перспектива библиотека

Нема дилеме да библиотека и даље остаје простор који "нет" генерација користи за учење. Највеће разликање између библиотекара и припадника ове генерације је у томе што младе људе не интересује библиотечки каталог, већ траже Google или неке сличне уобичајене претраживаче. Библиотекари указују младима на то да је њихова понуда ипак битно софистициранија, али "нет" генерација више цени то што Google увек "да одговор" и то "одмах". Библиотекари се бране да они боље виде релевантност извора информација, што је за учење од суштинске важности. Одговор на то је дошао врло брзо у виду иницијативе за формирање Google Scholar, са чијом би мрежом библиотеке тешко могле да се такмиче јер су превише везане за организациону структуру институције која кориснику заиста ништа не значи.

Поједини аутори сагласни су у томе да "нет" генерација без сумње поседује спретност при употреби електронских алата, али им недостаје систематичност, способност евалуације и познавање правних и етничких аспеката коришћења мреже. Оцена је да ова генерација, у општем случају, не досеже стандарде информационе писмености које је поставило Удружење високошколских и истраживачких библиотека (ACRL) 2000. г.

Библиотеке сувише споро реагују на неспорну усмереност "нет" генерације ка интерактивности. Замерка библиотекарима је да искористљивост сервиса "Питај библиотекара" није најбоље утемељена, јер млади људи немају времена да чекају одговоре који стижу са извесним закашњењем и зато се библиотекама саветује да буду пажљиве, да прате понашање и реагују на потребе својих корисника. За библиотеке је од суштинског значаја да схвате да треба да постану место активног учења, експериментисања и интеракције.

Федерација дигиталних библиотека (DLF) је 2002. године урадила обимно истраживање о употреби информационалних извора из кога произилази да:

- корисници прихватају електронске изворе информација,
- корисници знају да користе електронске изворе,
- простор библиотеке јесте значајан, али се мора прилагодити новим улогама које библиотека добија (развој дигиталних садржаја, онлајн сервис, информациона опрема)

Познати архитекта библиотечких зграда Том Финдли каже да библиотекари треба да размишљају о својој библиотеци као делу окружења, а не као о простору за складиштење књига и инсталирање опреме. На који начин библиотеке треба да се припреме за све већ број припадника "нет" генерације међу својим корисницима? Првенствено тиме што ће се њима окренути, јер је то једина могућност за будућност библиотека. "Нет" генерација треба и мора да постане главни савезник при увођењу иновација у библиотеке. Библиотеке треба да се упознају са главним информационалним потребама "нет" генерације да би се библиотечки системи боље интегрисали у системе који су за ову генерацију најдоступнији.

Без одлагања би требало да се развију библиотечки сервис који ће узимати у обзир наклоњеност ове генерације ка мобилним комуникацијама. Ниједан нови сервис не сме да запостави визуализацију и мултимедије јер сигурно не би заживео код "нет" генерације.

Библиотекари би у односу на ову категорију корисника требало да усвоје партнерски модел, јер ће тада млади људи бити вољни да их питају за помоћ, као и то да буду свесни да без знања о коришћењу информационе технологије ту помоћ неће бити у стању да им пруже. Такође је неопходно и да се продуби питање релевантности да би се савладале и прошириле методе евалуације информацио-них извора. У закључку рада, аутор још једном наглашава неопходност отварања библиотеке према захтевима и потребама нет генерације, јер по његовим речима, библиотеке јесу ризнице знања, али ако нису отворене за потребе младих, губе своју сврху и смисао.

**Мр Гордана Лазаревић, виши библ.
УБСМ, Београд**

ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА - стратегија развоја

**(DIGITALNA KNJIŽNIC
– strategija razvoja)**

Поред развоја традиционалних библиотека, у свету је све више интересовања и за развој дигиталних библиотека. О стратегији њиховог развоја је на конференцији COBISS 2005 говорио мр Ленарт Шетинц (mr Lenart Šetinc) из NUK-a – Народне и универзитетске библиотеке у Словенији.

Политичка и економска ситуација

Дигитална библиотека није више само библиотечко већ и политичко питање. Наиме, библиотеке имају све веће оперативне трошкове јер су у њима све више заступљени електронски извори информација. Корисници су све више заинтересовани за е-учење, учење на даљину, електронске изворе информација. Самим тим корисници су све захтевнији, а услуге треба да буду јефтиније. Недостатак је у томе што се политички програми европских влада не односе на науку и културу и што Европска унија не финансира примене нових технологија.

Развој дигиталне библиотеке

Као и код других пројеката и за пројекат развоја дигиталне библиотеке потребно је најпре знати где желимо да стигнемо, какав је план развоја и да ли смо на правом путу. Да би се то постигло неопходно је константно вршити анализе потреба, развијати стратегију, образовати кадар, вршити надзор и кориговати евентуалне пропусте. Европска унија захтева ефикасан развој.

Претпоставке развоја библиотека тичу се дигитализације и онлајн доступности класичне грађе, обраде дигиталне грађе, обавезног примерка дигиталне грађе, нових технологија у библиотекарству, увођења нових стандарда за дигиталне библиотеке, разрешавања питања ауторских права, контроле над онлајн доступном грађом, сарадње и партнерства, као и комерцијалне конкуренције дигиталних библиотека. Многи циљеви су у Словенији већ остварени, али нису решена питања ауторских права и надзора над ауторским правима.

У вези са утицајем политичко-правне средине на развој библиотека увиђа се недостатак е-стратегije. Усвајају се међународни документи, документи ЕУ, али се не укључују у националну стратегију. Надлежност има Веће министара које би требало да координира послове. Потребно је уочити повезаност електронских извора, знања, развоја и благостања. Иако постоји јак технолошки развој, још увек има низ нерешених питања важних за функционисање дигиталне библиотеке као што су: неразумевање технологије и недостатак технолошког образовања, неоствареност сарадње и партнерства, нерешен проблем трајног похрањивања и јединственог приступа електронским садржајима. Уочљив је, међутим, недостатак синергије између културних програма и нових технологија.

Велики је значај партнерства и сарадње међу јавним службама, као и партнерства и сарадње привредних субјеката. На глобалном нивоу развијен је велики Google пројекат за пет библиотека у који је укључена сарадња Британске библиотеке и Microsoft-а и којем значајну подршку пружа Холандска библиотека.